

BAŞARI YÖNELİMİNİN YAŞAM YÖNELİMİNE ETKİSİNDE SUSKUNLUK SARMALININ ARACI ROLÜ: YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI SINAVINA HAZIRLANAN ÖĞRENCİLER ÖRNEĞİ

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan BAYRAM*

Giresun Üniversitesi, Görele Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Ulaştırma ve Lojistik Bölümü,
ayhan_bayram1987@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-0640-8106

Rahime GÜNEŞ

Giresun Üniversitesi, Görele Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü,
rahimegunes52@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8495-0200

Sema HELİMOĞLU

Giresun Üniversitesi, Görele Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü,
semahelimoglu52@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4633-7317

Öz

Bu çalışmanın amacı yükseköğretim kurumları sınavına hazırlanan öğrencilerde başarı yöneliminin yaşam yönelimi üzerindeki etkisinde suskunluk sarmalının aracılık etkisini belirlemektir. Kota örnekleme yöntemine göre çeşitli ortaöğretim kurumlarının 11 ve 12. Sınıfında öğrenim gören 150 erkek ve 150 kız öğrenciden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Katılımcılardan demografik etkenlerle ilgili 5, başarı yönelimi ile ilgili 26, yaşam yönelimi ile ilgili 12 ve suskunluk sarmalı ile ilgili 7 ifadeye cevap vermeleri istenilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 24 programı, Amos 24 programı ve Process makrosu kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre başarı yöneliminin, yaşam yönelimi ve suskunluk sarmalı üzerinde; suskunluk sarmalının yaşam yönelimi üzerinde anlamlı etkisinin olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, başarı yöneliminin yaşam yönelimi üzerindeki etkisinde suskunluk sarmalının tam aracı etkisinin olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Başarı, İyimserlik, Kamuoyu Baskısı, Öğrenme, Performans.

THE MEDIATING ROLE OF SPIRAL OF SILENCE IN THE EFFECT OF ACHIEVEMENT ORIENTATION ON LIFE ORIENTATION: EXAMPLE OF STUDENTS PREPARED FOR THE EXAM OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

*Sorumlu Yazar/Correspondent Author

Citation/Atıf: Bayram, A., Güneş, R., Helimoğlu, S. (2019). Başarı Yöneliminin Yaşam Yönelimine Etkisinde Suskunluk Sarmalının Aracılık Rolü: Yüksek Öğretim Kurumları Sınavına Hazırlanan Öğrenciler Örneği. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2), 191-203.

Geliş (Received) : 03.09.2019

Kabul (Accepted) : 15.10.2019

Yayın (Published) : 31.12.2019

Abstract

The aim of this study is to determine the mediating role of the spiral of silence on the effect of achievement orientation on life orientation in students preparing for the exam of higher education institutions. According to the quota sampling method 150 male and 150 female students in 11th and 12th grades of various high schools data obtained were analyzed. Participants were asked to respond to 5 demographic factors, 26 about achievement orientation, 12 about life orientation, and 7 statements on spiral of silence. The data were analyzed by using SPSS 24 program, Amos 24 program and Process macro. According to research findings was determined the achievement orientation on the spiral of silence and life orientation; the spiral of silence has a significant effect on life orientation. As a result of the study, it was seen that the effect of the achievement orientation on life orientation was the full mediator effect of the spiral of silence.

Keywords: Achievement, Optimism, Public Pressure, Learning, Performance.

1. Giriş

Başarı güdüsüyle öğrenme, mükemmelleştirme güdüsü içerisinde yerine getirilmektedir. Bu güdü başarı ihtiyacının ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. Başarılı olma ve başarısızlıktan kaçınma eğilimi kişilerde farklı düzey ve şiddet ile bir arada bulunur. Eğer bir kişide başarıma ihtiyacı düzeyi başarısızlık korkusundan daha yüksek bir seviyede ise o kişi riskleri göz önüne alarak başarılı olmak için çaba sarf edecektir. Yüksek başarı yönelimi öğrencilerde yapılacak işlem veya öğrenilecek öğrenme biriminin gereksinimi olan beceriler konusunda daha kusursuz olmalarını sağlayacaktır. Ayrıca daha hızlı öğrenme, diğer arkadaşlarına göre daha sıkı çalışıp, görevlerini daha kısa sürede tamamlamalarını sağlar (Küçüköğlü, Kaya ve Turan, 2010). Başarı yönelimi hedeflere ulaşabilmek için oluşan zihinsel süreç ve faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (DeShon ve Gillespie, 2005). Başarı yönelimi, öğrenme ve performans yönelimi olmak üzere iki açıdan ele alınmaktadır (Dweck ve Leggett, 1988). Öğrenme yönelimi eğilimi olan öğrenciler, yeni bilgiler öğrenmeye meraklı, anlayış ve yeterliklerini geliştirme konusunda daha gayretlidirler. Performans yönelimi eğilimi olan öğrenciler ise sosyal karşılaştırmalarla daha fazla ilgilenirler ve performanslarıyla ilgili olumsuz değerlendirilmekten çekince duymaktadırlar (Akın ve Arslan, 2014).

Suskunluk sarmalı kuramı, bireylerin sosyal olarak yalıtılmış olmalarının korkusuyla başlar ve fikirlerini sürekli olarak gizlemesiyle devam etmektedir. Bireye göre kendini toplumdan izole etmemek kendi fikrinden daha önemlidir. Bu insanın toplumda yaşamasının bir koşulu olarak gözükmektedir. Burada sadece toplumdan dışlanma korkusu değil aynı zamanda toplumun kendisini yargılamasından ve cezalandırmasında da korkması durumu söz konusudur (Neumann, 1974). Suskunluk sarmalı kuramı, kamuoyunun nasıl oluştuğu ve

geliştiği konusunu da açıklamaktadır. Kurama göre, çeşitli kanallarla halkın moda, etik ve politika konusundaki görüşleri önemli ölçüde etkilenebilir. Bu etkileme, görüşleri gizleme, görüşlerden vazgeçme, bazen de fikirlere daha çok sahip çıkma şeklinde sonuçlanabilmektedir (Çobanoğlu, 2007). Suskunluk sarmalı kuramı sadece birbirlerini tanıyan gruplar değil, toplumda ortak uzlaşmanın dışında yer alan bireyleri dışlamak, ihraçla tehdit etmek ve bireylerin genellikle bilinçsiz, muhtemelen genetik olan bir dışlanma korkusunun olduğu görüşünden yola çıkar. Bu dışlanma korkusu bireylerin, çevrelerinde hangi düşünce ve davranışların kabul gördüğünü öğrenmek amacıyla, sürekli olarak insanları ve olayları gözlemlemesi ve takip etmesine neden olur. Ayrıca kurama göre, insanlar tahminlerde ve değerlendirmelerde bulunmalarını sağlayan istatistik vari bir yetiye sahiptirler ve davranışları, konuşmaları bunun sonuçlarından etkilenir (Gölbaşı, 2017).

Bireyin yaşamı boyunca kazandığı deneyim, yaşadığı olayları değerlendirme ve yorumlamasına ilişkin sürecin sürekli olarak değişmesi, yeni başatme tutumları ve yönelimler geliştirmesine neden olur. Bu başatme ve yönelme süreci içerisinde birey, kendisini, geçmişinde yaşadıkları ve gelecekte yapmak istediği şeylerle ilgili olarak bir tanımlama gayreti içerisine girer. İlişkilerinde, çevresine ilişkin algılama, hedeflerine ulaşma ve yaşadığı sorunları çözme sürecinde belirli bir tutum ve yaklaşım geliştirir. Bireyler gelecekte karşılaşacakları olaylarla ilgili değerlendirme yaparken, geleceğin daha iyi olacağı düşüncesiyle olayların kendi lehine gelişeceğini düşünürler ve mevcut bilgiyi olumlu yönde algılamak isterler. Bu olumlu yöndeki algılama isteği, bireylerin yaşama daha sıkı bağlarla bağlanmasını sağlar (Özdemir, 2011). Olumsuz bir durum içerisinde genel bir iyimserlik beklentisi içerisinde olan bireyin, sorun durumunda yaşanan baskıya karşı daha fazla direnç göstereceği belirtilmektedir. Bundan dolayı iyimserlik durumu, yaşamda olumlu gelişmelerin olacağına dair genellenmiş beklentiler ve duygu durumu olarak ele alınmaktadır (Gündoğdu, Korkmaz ve Karakuş, 2005).

Araştırmada, Giresun ilindeki ortaöğretim kurumlarının 11. ve 12. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin, başarı yönelimi, yaşam yönelimi ve suskunluk sarmalı düzeyleri belirlenerek; başarı yöneliminin, yaşam yönelimi ve suskunluk sarmalına; suskunluk sarmalının da yaşam yönelimine etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Başarı yöneliminin yaşam yönelimi üzerindeki etkisinde suskunluk sarmalının aracı etkisinin belirlenebilmesi için çeşitli istatistiksel testler yapılmıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada Giresun ilindeki çeşitli ortaöğretim kurumlarının 11. ve 12. sınıfında öğrenim gören öğrencilerde başarı yöneliminin yaşam yönelimin etkisinde suskunluk sarmalının aracı rolünün belirlenmesi amaçlanmaktadır. Başarı yönelimini ölçmek amacıyla Akın (2006) tarafından geliştirilen geçerliliği ve güvenilirliği test edilen 2x2 başarı yönelimleri ölçeği kullanılmıştır. Ölçek dört alt boyutu oluşturan 26 ifadeden oluşmaktadır. Yaşam yönelimini ölçmek amacıyla Scheier ile Carver (1985) tarafından geliştirilen, Aydın ve Tezer (1991) tarafından Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği test edilen yaşam yönelimi ölçeği kullanılmıştır. Ölçek iki alt boyutu oluşturan 12 ifadeden oluşmaktadır. Suskunluk sarmalını ölçmek amacıyla Lee ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilen, Bayram ve Bayer (2019) tarafından Türkçe geçerliliği ve güvenilirliği test edilen suskunluk sarmalı ölçeği kullanılmıştır. Ölçek üç alt boyutu oluşturan 7 ifadeden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlardan ifadeleri 5'li likert tipi ölçeğe göre cevaplandırmaları istenmiştir.

Araştırmanın evreni, Giresun ilindeki ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma olasılığa dayanmayan örnekleme yöntemlerinden kota örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmıştır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2012). Kota örnekleme yöntemine göre çeşitli liselerin 11. ile 12. Sınıflarında öğrenim gören ve yükseköğretime geçiş sınavlarına hazırlanan 150 erkek ve 150 kız öğrenciye yüz yüze anket yapılmıştır. Araştırma 5 ortaöğretim kurumu üzerinde uygulandığı için toplam 300 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H₁: Başarı yönelimi değişkeni, yaşam yönelimi değişkenine anlamlı bir şekilde etki etmektedir.

H₂: Suskunluk sarmalı değişkeni, yaşam yönelimi değişkenine anlamlı bir şekilde etki etmektedir.

H₃: Başarı yönelimi değişkeni, suskunluk sarmalı değişkenine anlamlı bir şekilde etki etmektedir.

H₄: Suskunluk sarmalı değişkeninin, başarı yöneliminin yaşam yönelimine etkisinde aracı rolü vardır.

3. Bulgular

Faktör analizinden sonra başarı yönelimi için Cronbach's Alpha değeri ,813, yaşam

yönelimi için ,672 ve suskunluk sarmalı için ,654 olarak bulunmuştur. Başarı yönelimi ölçeğinin Cronbach's Alpha değeri yüksek derecede güvenilir, yaşam yönelimi ve suskunluk sarmalı ölçeğinin ise güvenilir olduğu belirlenmiştir (Lorcu, 2015). Araştırmada, öğrencilerin demografik sorulara verdiği cevaplar Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğrencilere İlişkin Bilgiler

Öğrencilere İlişkin Bilgiler	Frekans	%
Cinsiyet		
Erkek	150	50
Kadın	150	50
Yaş		
16 Yaş ve Altı	29	9,7
17 Yaş	137	45,7
18 Yaş	116	38,7
19 Yaş	18	6
Sınıf		
11. Sınıf	59	19,7
12. Sınıf	241	80,3
Bölümünüz		
Sayısal	108	36
Sözel	21	7
Eşit Ağırlık	103	34,3
Diğer	68	22,7
Okul		
Fen Lisesi	60	20
Anadolu Lisesi	60	20
Mesleki ve Teknik Lise	60	20
İmam Hatip Lisesi	60	20
Çok Programlı Lise	60	20

Araştırmaya katılanların %50'sinin erkek ve kadın, %45,7'sinin 17 yaş, %80,3'ünün 12. Sınıf, %34,3'ünün sözel ve %20'sinin fen lisesi, anadolu lisesi, mesleki ve teknik lise, imam hatip lisesi ve çok programlı lisede öğrenim gördükleri belirlenmiştir.

Başarı yönelimi ölçeğinin yapı geçerliliğini belirlemek için verilere açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Sonuçlar (KMO=0,804; $X^2= 2.147,136$; $df=253$; $p=,000$) verilere faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir. En düşük faktör yükü ,35 alınmış ve ölçekteki bir ifadenin faktördeki yükü bu değer üzerindeyse ve bu ifadenin diğer faktörlerdeki yükünden ,10 veya daha yüksek ise ifade o faktörde sayılmıştır (Barnes, Cote, Cudeck ve Malthouse, 2001). 14, 21 ve 22. maddelerin faktör yüklerinin, diğer faktördeki yükleri arasındaki fark ,10'un altında olduğu için ölçekten çıkarılmıştır. Varimax faktör analizine göre, %50,657'sini açıklayan ve öz değeri birin üzerinde dört faktör belirlenmiştir. Birinci faktör, yükleri ,483 ve ,723 arasında değişen dokuz maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %15,299 ve özdeğeri 3,519'dur. İkinci faktör, yükleri ,598 ve ,825

arasında değişen altı maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %14,827 ve özdeğeri 3,410'dur. Üçüncü faktör, yükleri ,656 ve ,716 arasında değişen dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %10,817 ve özdeğeri 2,488'dir. Dördüncü faktör, yükleri ,514 ve ,799 arasında değişen dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %9,714 ve özdeğeri 2,234'dür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan boyutlardan başarı yönelimi ölçeğinin uyum indekslerini değerlendirmek amacıyla AMOS 24 Programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. X^2/sd (359,393/215=1,672) ve RMSEA (,047) iyi uyum; CFI (,926), AGFI (,884), RMR (,105) ve GFI (,926) kabul edilebilir uyum olduğunu göstermektedir. AIC (481,393<2255,961), CAIC (768,324<2364,148) ve ECVI'ya (1,610<7,545) göre en uygun modelin seçildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin uyum indekslerinin sağlandığı söylenebilir.

Yaşam yönelimi ölçeğinden elde edilen verilere (KMO=0,654; $X^2= 353,668$; $df=28$; $p=,000$), faktör analizi yapılmıştır. Ölçekte yer alan 2, 6, 7 ve 10. maddeler dolgu ifadesi olduğu için sadece toplam yaşam yönelimi puanı hesaplanırken değerlendirilmiştir. Varimax faktör analizine göre, %49,204'ünü açıklayan ve öz değeri birin üzerinde iki faktör belirlenmiştir. Birinci faktör, yükleri ,611 ve ,754 arasında değişen dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %24,676 ve özdeğeri 1,974'tür. İkinci faktör, yükleri ,669 ve ,725 arasında değişen dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %24,528 ve özdeğeri 1,962'dir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda yaşam yönelimi ölçeğinin uyum indekslerini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. X^2/sd (49,675/18=2,760), GFI (,961) ve AGFI (,923) iyi uyum; RMSEA (,077), RMR (,095) ve CFI (,904) kabul edilebilir uyum olduğunu göstermektedir. AIC (85,675<373,857), CAIC (170,343<411,487) ve ECVI'ya (,287<1,250) göre en uygun modelin seçildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin uyum indekslerinin sağlandığı söylenebilir.

Suskunluk sarmalı ölçeğinden elde edilen verilere (KMO=0,695; $X^2= 600,424$; $df=21$; $p=,000$), faktör analizi yapılmıştır. Varimax faktör analizine göre, %58,995'ini açıklayan ve öz değeri birin üzerinde iki faktör belirlenmiştir. Birinci faktör, yükleri ,859 ve ,902 arasında değişen üç maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %35,785 ve özdeğeri 2,505'tir. İkinci faktör, yükleri ,451 ve ,734 arasında değişen dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı %23,209 ve özdeğeri 1,625'tir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda suskunluk sarmalı ölçeğinin uyum indekslerini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. GFI (.965), AGFI (.924) ve CFI (.955) iyi uyum; X^2/sd (39,169/13=3,013) ve RMR (.087) kabul edilebilir uyum; REMSEA (.082) zayıf uyum olduğunu göstermektedir. AIC (69,169<620,851), CAIC (139,725<653,778) ve ECVI'ya (.231<2,076) göre en uygun modelin seçildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre ölçeğin uyum indekslerinin sağlandığı söylenebilir.

Ölçeklere yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda belirlenen boyutlardan oluşan araştırma modelinin uyum indekslerini değerlendirmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. X^2/sd (1051,741/628=1,675), REMSEA (.048) iyi uyum; AGFI (.859) ve GFI (.946) kabul edilebilir uyum; RMR (.104), ve CFI (.868) zayıf uyum olduğunu göstermektedir. AIC (1277,741<3979,609), CAIC (1809,269<4158,353) ve ECVI'ya (4,273<13,310) göre en uygun modelin seçildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma modelinin genel olarak uyumunun sağlandığı söylenebilir.

Başarı yönelimi, suskunluk sarmalı ve yaşam yönelimi değişkenleri ile ilgili korelasyon analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin Korelasyon Değerleri

n=300	(1)	(2)
(1) Başarı Yönelimi		
(2) Suskunluk Sarmalı	-,304*	
(3) Yaşam Yönelimi	,148*	-,208*

*p<,05

Korelasyon analizi sonucunda başarı yönelimi ile suskunluk sarmalı arasında negatif, zayıf düzeyde anlamlı ve yaşam yönelimi ile arasında pozitif, çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki; suskunluk sarmalı ile yaşam yönelimi değişkeni arasında ise negatif, çok zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Baron ve Kenny (1986) aracılık etkisinin oluşabilmesi için üç koşulun sağlanması gerektiğinden bahsetmektedir. Bunlar;

1. Bağımsız değişkenin (başarı yönelimi) bağımlı değişken (yaşam yönelimi) üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmalıdır.

2. Bağımsız değişkenin (başarı yönelimi) aracı değişken (suskunluk sarmalı) üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmalıdır.

3. İkinci aşamada aracı değişken modele eklendiğinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi azalırken veya anlamsızlaşırken, aracı değişkenin bağımsız değişken

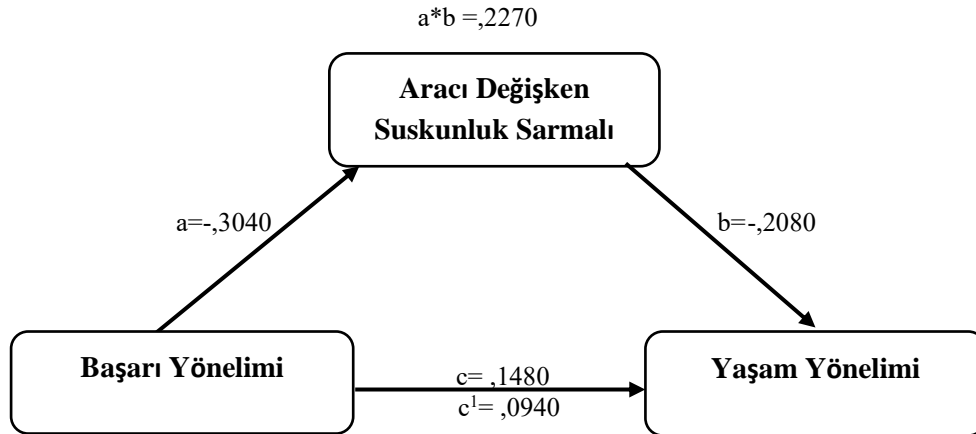
üzerinde anlamlı bir etkisi olmalıdır.

Üçüncü koşul çerçevesinde, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi anlamsızlaşırsa tam aracılık etkisinden, etkinin azalması durumunda ise kısmi aracılık etkisinden bahsedilmektedir. Değişkenler arasında neden- sonuç ilişkilerini belirlemek için yapılan regresyon analizi, bağımsız değişken ya da değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerinin incelenmesi amacıyla kullanılmaktadır (Aktaran Büyükbeşe ve Dağ, 2018). Yapılan regresyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Değişkenlere İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız	Bağımlı	Model Değişken	St. Sapma	Standart Coef. (β)	t	p
H ₁	Başarı Yönelimi	Yaşam Yönelimi	,138	,053	,148	2,587	,010
H ₂	Suskunluk Sarmalı	Yaşam Yönelimi	,232	,063	-,208	3,677	,000
H ₃	Başarı Yönelimi	Suskunluk Sarmalı	,254	,046	-,304	5,505	,000

İlk iki koşulun, birinci ve üçüncü hipotezler ile sağlandığı görülmektedir. Aracılık etkisinin varlığından bahsedebilmek için gerekli olan üçüncü koşulun sağlanabilmesi için, regresyon analizlerinin üçüncü aşamasında aracı değişken olan suskunluk sarmalı modele eklenmiştir. Başarı yöneliminin yaşam yönelimi değişkeni üzerindeki etkisinde suskunluk sarmalının aracı etkisine ilişkin a, b, c ve c' yollarının sonuçları şekil 1’de belirtilmiştir.

Şekil 1 : Araştırmanın Modeli

Şekil 1 incelendiğinde, a yolu için standardize edilmiş olan regresyon katsayısının -,3040; b yolu için standardize edilmiş olan regresyon katsayısının -,2080 ve c yolu için

standardize edilmiş olan regresyon katsayısının ,1480 şeklinde olduğu görülmektedir. Aracı etkinin belirlenebilmesi için, bağımsız ve aracı değişkenler modele birlikte dâhil edildiğinde c¹ yolunun anlamlılık durumuna veya etki düzeyinin azalıp azalmadığına bakılmalıdır (c yolundaki durumu tespit etmek için). c¹ yolu ($\beta=,0940$) incelendiğinde, c yolunun regresyon katsayısına göre azalmanın olduğu ve anlamlılık göstermediği belirlenmiştir ($p=,116>,05$).

Araştırmada aracı değişken üzerinden özgün dolaylı etkilerin belirlenebilmesi için Hayes tarafından geliştirilen PROCESS makrosu kullanılmıştır. Bu makro ile SPSS üzerinden bir dizi regresyon analizi ile birden fazla aracı değişkenin olduğu durumlarda, bütün aracı değişkenler üzerinden gerçekleşen dolaylı etkinin miktarı ve anlamlılığı aynı model içinde hesaplanabilmektedir. Bu doğrultuda PROCESS makrosu kullanılarak başarı yönelimi bağımsız değişken, suskunluk sarmalı ise aracı değişken, yaşam yönelimi ise bağımlı değişkeni olarak tanımlanmıştır. Yapılan analizle %95 güven düzeyinde bootstrap güven aralıkları hesaplanmıştır (Kavgacı ve Çalık, 2017). Analiz sonuçları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Aracılık Etkisine İlişkin Katsayılar

	B	SE (B)	LLCI - ULCI	β	R ²
c: Yaşam Yönelimi F = 6,6907; p= ,0102					
Başarı Yönelimi	,1380	,0534	,0330 - ,2431	,1480	,0220
a: Suskunluk Sarmalı F = 30,3076; p= ,000					
Başarı Yönelimi	-,2538	,0461	,1631 - ,3445	-,3040	,0920
b ve c ¹ F = 8,0379; p= ,004					
Başarı Yönelimi (c ¹)	,0871	,0553	-,0216 - ,1959	,0940	,0510
Suskunluk Sarmalı (b)	,2007	,0662	-,0705 - ,3310	,1800	
Toplam (a) * (b)				,2270	

Tabloda değişkenler arasındaki standardize edilmiş regresyon katsayıları ve aracılık etkisine ilişkin katsayılar yer verilmiştir. Aracılık etkisi regresyon katsayılarının, standardize edilmiş regresyon katsayılarına göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Etki düzeylerine ilişkin değerler Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Etki Değerleri

	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Toplam Etki	Bootstrap Güven Aralığı BoLLCI-BoULCI	Aracı Etki Türü
BY-SS-YY	,0871	,0509	,1380	,0046 - ,1195	Tam Aracı

Doğrudan etkinin (c¹) anlamsız olduğu ($p=,116>,05$) ve standardize edilmiş regresyon katsayısının azaldığı görülmektedir. Toplam etki ile doğrudan etki arasındaki farktan dolayı

etkinin büyüklüğü belirlenmiştir. Dolaylı etki %5,09 düzeyindedir. Dolaylı etki belirlendikten sonra, bu etkinin anlamlılık durumunun da belirlenmesi gerekmektedir. Bu etkinin anlamlılığı Bootstrap güven aralığı kullanılarak tespit edilmektedir. Bootstrap güven aralığı alt sınır ve üst sınırının (her ikisinin) sıfırın altında veya üstünde olması gerekmektedir (Büyükbeşe ve Dağ, 2018). Tablo 5'teki değerlerin her ikisinin de sıfırın üstünde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, başarı yöneliminin yaşam yönelimi üzerindeki etkisinde suskunluk sarmalının tam aracı etkisinin olduğu belirlenmiştir.

4. Tartışma ve Sonuç

Yükseköğretim kurumları sınavına hazırlanan öğrencilerden elde edilen verilere açımlayıcı faktör analizi yapıldıktan sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve model uyum indekslerinin araştırma modelini desteklediği belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda başarı yönelimi, suskunluk sarmalı ve yaşam yönelimi değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre başarı yönelimi ile suskunluk sarmalı arasında negatif, zayıf düzeyde; yaşam yönelimi arasında ise pozitif, çok zayıf düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Yaşam yönelimi iyimser olanlar, akademik ve mesleki başarıya, sağlıklı ve nitelikli bir yaşama, yaşam yönelimi kötümser olanlar ise, başarısızlığa, sosyal yetersizliğe, hastalık ve ölüme işaret etmektedir (Bodur, Işık, Kaya ve Şenyuva, 2012). Güler ve Emeç (2006) yaptıkları çalışmada iyimserlikle akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirlemişlerdir. Suskunluk sarmalı ile yaşam yönelimi arasında ise negatif, çok zayıf düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Shara (2012) yapmış olduğu çalışmada sessizlik kültürünün ortadan kaldırılmasında öğrencilerin satranç oynamalarının yaşam yönelimi olarak değerlendirilebileceğini ifade etmiştir. Başarı yöneliminin suskunluk sarmalı üzerinde negatif anlamlı bir etkisinin olduğu ve yaşam yönelimi üzerinde ise pozitif anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Çalışanların sesinin azalmasına ve sessizliğe olan eğiliminin artırılmasına engel olmak için başarı yönelimi önemli bir bariyerdir (Morrison, 2014). Suskunluk sarmalının yaşam yönelimi üzerinde ise negatif yönlü ve anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrenmek ve başarmak istedikleri konularda en iyi olmayı isteyen bireylerin performans gösterme kaygısı ilk odak noktası olmadığından dolayı tüm yoğunlaşma çabaları başarmak, öğrenmek ve ustalaşmak üzerinedir. Bir başka deyişle bireyin hedefi bir dart tahtasındaki daire gibi düşünüldüğünde, bu dairedeki odak noktasına her bir atışta isabet ettirmek ustalık hedef yönelimini; diğer taraftan her bir atışta odak noktasına atış yapan diğer bireylerden daha yakın bir yere isabet ettirmek ise performans hedef yönelimine olarak ifade edilebilir (Erhan, Çarıkçı

ve Alparslan, 2018).

Analizler sonucunda, başarı yöneliminin yaşam yönelimi üzerindeki etkisinde suskunluk sarmalının tam aracı etkisinin olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin başarı yönelimlerinin artırılması suskunluk sarmalı düzeyini zayıf yönde azaltırken, yaşam yönelimi düzeylerini çok zayıf yönde artıracaktır. Başarı yönelimlerini geliştirici faaliyetlerin, etkinliklerin ve uygulamaların yapılması, öğrencilere önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Küçüköğlü, Kay ve Turan (2010) yaptığı araştırma sonucunda, başarı güdüsü yüksek olan öğrencilerin yaşam koşullarına daha rahat uyum sağlayabileceği, zorluklar karşısında daha mücadeleci olacağını belirtmişlerdir. Bu durumun öğrencilerdeki; kabul edilebilir risk almak, sonuca odaklanma, işe dört elle sarılmak, geri bildirim almaktan hoşlanmak, ek görevlere talip olmak, girişimcilik, kişisel sorumluluk alma ve yenilikçilik gibi çeşitli niteliklerin ortaya çıkması ve desteklenmesi gelecek için büyük önem arz edeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Akın, A. (2006). 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 1-13.
- Akın, A. ve Arslan, S. (2014). Başarı Yönelimleri Ve Kararlılık Arasındaki İlişkiler. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(175), 267-274.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. 7. basım. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimserlik, Sağlık Sorunları Ve Akademik Başarı İlişkisi. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 2-9.
- Barnes, J., Cote, J., Cudeck, R. ve Malthouse, E. (2001). Factor Analysis -Checking Assumptions of Normality Before Conducting Factor Analysis. *Journal of Consumer Psychology*, 10(1), 79-81.
- Baron, R.M. ve Kenny, D.A. (1986), The Moderator-Mediator Variable Distinction In Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, And Statistical Considerations, *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Bayram, A. ve Bayer, N. (2019), Turkish Adaptation Of Spiral Of Silence Scale: The Study Of Reliability And Validity, *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 3(6), 179-187.

- Bodur, G., Işık, B., Kaya, H. ve Şenyuva, E. (2012), Hemşirelik Yüksekokulu ve Eğitim Fakültesi, Yaşam Yönelimi ve İlişkili Faktörler, *International Journal Of Human Sciences*, 9(2), 1535-1546.
- Büyükbeşe, T. ve Dağ, K. (2018). Etik Liderliğin Örgütsel Adalet Algısına Etkisinde Örgütsel Güvenin Aracı Rolü. *Social Sciences Studies Journal*, 4(15), 979-994.
- Çobanoğlu, Ş. (2007). *Susunluk Sarmalı Ve Siyasal İletişim*. İstanbul: Fide Yayınları.
- DeShon, R.P. ve Gillespie, J.Z. (2005). A Motivated Action Theory Account Of Goal Orientation. *The Journal Of Applied Psychology*, 90(6), 1096–1127.
- Dweck, C.S. ve Leggett, E.L. (1988). A Social-Cognitive Approach To Motivation And Personality. *Psychological Review*, 95(2), 256-273.
- Erhan, T., Çarıkçı, İ.H. ve Alparslan, A.M. (2018). Akademisyenlerin Başarı Hedefleri Üzerinde Değerlerinin Ve Motivasyon Kaynaklarının Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(21), 57-72.
- Gölbaşı, H. (2017). Susunluk Sarmalı Ve Türkiye. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(58), 123-133.
- Güler, B.K. ve Emeç, H. (2006). Yaşam Memnuniyeti ve Akademik Başarıda İyimserlik Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 129-149.
- Gündoğdu, M., Korkmaz, S. ve Karakuş, K. (2005). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Yönelimi. *M. Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 151-160.
- Hayes F. (2007). Exploring The Forms Of Self-Censorship: On The Spiral Of Silence And The Use Of Opinion Expression Avoidance Strategies. *Journal Of Communication*. 57, 758-802.
- Kavgacı, H. ve Çalık, T. (2017). Öğretmenlerin İşle Bütünleşme Düzeylerinin Örgütsel Ve Bireysel Değişkenlerle İlişkisi: Bir Çoklu Aracılık Modeli. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(2), 223-248.
- Küçükkoğlu, A., Kaya, H.İ. ve Turan, A (2010). Sınıf Öğretmenliği ABD Öğrencilerinin Başarı Yönelimi Algılarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Atatürk Üniversitesi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 121-135.
- Lee H., Oshita T., Oh H.J. ve Hove T. (2014). When Do People Speak Out? Integrating The Spiral Of Silence And The Situational Theory Of Problem Solving, *Journal of Public Relations Research*, 26(3), 189-199.

- Lorcu, F. (2015). *Örneklerle Veri Analizi SPSS Uygulamalı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Morrison, E.W. (2014). Employee Voice and Silence, *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 1, 173–197.
- Neumann, E.N. (1974). The Spiral Of Silence Theory Of Public Opinion, *Journal Of Communication*, 24(2), 43-51.
- Özdemir, G. (2011). Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Yaşam Yönelimlerinin Stresle Başetme Tutumları Üzerin Etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Scheier, M.F. ve Carver, S. (1992). Effect Of Optimism On Psychological And Physical Well-Being: Theoretical Over-View And Empirical Update. *Cognitive Therapy and Research*, 16(2), 201-228.
- Sahara, J. (2012). Checkmating HIV&AIDS': Using Chess to Break The Silence in The Classroom, Effect Of Optimism On Psychological And Physical Well-Being: Theoretical Over-View And Empirical Update. *Journal of Social Aspects of HIV/AIDS*, 9(1), 28-36.